

שם:

ביתה:

תאריך:

מבחן מסכם – רמה גבוהה

משך המבחן: 90 דקות • סך הבול 100 נקודות • קראו בעיון, נמקו את תשובותיכם וענו על כל השאלות.

טבלת ניקוד		
חלק	ניקוד מרבי	ניקוד שהתקבל
חלק א': הבנת הנקרא	40	
חלק ב': ידע ומושגים	35	
חלק ג': ערכים, חשיבה והבעה בכתב	25	
סה"כ	100	

חלק א': הבנת הנקרא (40 נק')

לוח אחד, שני שעונים

הלוח העברי משתמש בשני «שעונים» בבת אחת: הירח והשמש. החודש העברי מתחיל כשהירח מתחדש, ובאמצע החודש הירח מלא. לכן פסח וסוכות, שחלים בט"ו בחודש, נחגגים תמיד בלילות של ירח מלא.

הבעיה היא ששנים עשר חודשי ירח קצרים משנת השמש בכאחד עשר יום. אילו הלוח היה הולך רק לפי הירח, החגים היו «נודדים» לאט בין העונות, ופסח היה מגיע לפעמים בחורף ולפעמים בקיץ. אבל התורה קשרה את החגים לעונות: פסח הוא חג האביב, שבועות – חג הקציר, וסוכות – חג האסיף.

הפתרון הוא השנה המעוברת: שבע פעמים בכל תשע עשרה שנה מוסיפים חודש שלם, אדר ב'. כך הלוח «מדביק» את השמש, והחגים נשארים בעונתם.

יש מי שרואים בכך רעיון עמוק: הלוח העברי מחבר בין זמן של היסטוריה – יציאת מצרים, מתן תורה, הנדודים במדבר – לבין זמן של טבע, שחוזר בכל שנה. הזיכרון של העם והמחזור של הארץ נפגשים באותו יום.

1 בחרו את התשובה הנכונה לפי הקטע. (6 נק')

א. מתי מתחיל החודש העברי?

○ כשהירח מלא ○ כשהירח מתחדש ○ בכל יום ראשון ○ כשמתחילה עונה

ב. מה היה קורה אילו הלוח היה הולך רק לפי הירח?

○ החגים היו נשארים במקומם ○ החגים היו נודדים בין העונות ○ לא היו חגים

○ השנה הייתה ארוכה יותר

ג. כמה פעמים בתשע עשרה שנה מוסיפים חודש?

○ פעם אחת ○ שלוש ○ שבע ○ תשע עשרה

2 נכון או לא נכון לפי הקטע? תקנו. (6 נק')

א. פסח וסוכות חלים בלילות של ירח מלא.

ב. החודש שמוסיפים בשנה מעוברת הוא ניסן ב'.

ג. לפי הקטע, הלוח העברי מחבר בין היסטוריה לטבע.

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

3 היסק: הקטע אינו אומר במפורש מה הבעיה בפסח שחל בחורף. הסבירו בעצמכם, בעזרת

מה שלמדתם על שמות החג. (8 נק')

4 השוואה: הסבירו את הכותרת «לוח אחד, שני שעונים». מה תפקידו של כל «שעון» בלוח

העברי? (8 נק')

5 הביעו עמדה: האם לדעתכם חשוב שהחגים יישארו קשורים לעונות, גם כשרוב האנשים

כבר אינם חקלאים? כתבו עמדה ונמקו בשני נימוקים, אחד מהם מן הקטע. (12 נק')

חלק ב': ידע ומושגים (35 נק')

1 השלימו את הטבלה. (8 נק')

מועד	תאריך	מקור או מושג	ערך
ראש השנה		«ותשליך במצולות ים כל חטאתם»	
תשעה באב	ט' באב		זיכרון ואחדות
שבועות		«עמך עמי»	

2 השלימו. (6 נק')

- א. לפי הנביא זכריה, «צום העשירי» הוא צום _____ בטבת.
- ב. ספירת העומר מתחילה בפסח ונמשכת _____ יום.
- ג. בטקס המעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות מדליקים _____ משואות.

3 התאימו בין המקור למועד. (7 נק')

טור א

טור ב

1. «שלש רגלים תחג לי בשנה»

יום הזיכרון ☐

2. «והגדת לבנך ביום ההוא»

שלוש הרגלים ☐

3. «אם יתקע שופר בעיר»

פסח ☐

4. «איך נפלו גבורים»

ראש השנה ☐

4 מיינו את האירועים לפי הסדר ההיסטורי: מה קרה לפני הספירה ומה אחריה? (7 נק')

חורבן הבית הראשון | חורבן הבית השני | הכרזת המדינה | יציאת מצרים | איחוד ירושלים

לפני הספירה	אחרי הספירה

5 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים. (7 נק')

נכון / לא נכון

א. עשרה בטבת נקבע גם ליום הקדיש הכללי.

נכון / לא נכון

ב. ביום השואה נשמעת צפירה גם בערב וגם בבוקר.

נכון / לא נכון

ג. את הביכורים הביאו משבעת המינים.

נכון / לא נכון

ד. מגילת העצמאות מבטיחה שוויון זכויות רק ליהודים.

חלק ג': ערכים, חשיבה והבעה בכתב (25 נק')

1 לפי המסורת, הבית השני נחרב בגלל «שנאת חנם». הסבירו את הרעיון, והציעו מעשה אחד של «אהבת חנם» שיכול לתקן אותו היום. (6 נק')

2 השוו בין סוכות לבין שבועות בשני היבטים: הקשר לחקלאות והערך המרכזי. (7 נק')

3 יש האומרים: «בלי זיכרון אין עצמאות». כתבו חיבור קצר (4 שורות לפחות): האם אתם מסכימים? נמקו בשני נימוקים, והיעזרו בסדר המועדים בניסן-אייר. (12 נק')

בהצלחה!